

реалізації продукції на стихійних ринках, звуження ринку через перехід населення і території до самозабезпечення тощо.

Отже, збільшення виробництва плодів, ягід та винограду потрібно розглядати - важливе завдання розвитку промислового садівництва і виноградарства в країні.

***Анотація.** В данній статтє рассматриваеться проблематика современного состояния отрасли садоводства, раскрыты понятия “конкурентоспособности отрасли” и “конкурентоспособности продукции”, проанализировано современное состояние объёмов производства продукции садоводства.*

***Summary.** In given article the problematics of a current state of branch of gardening is considered, concepts of "competitiveness of branch" and "competitiveness of production" are opened, the current state of volumes of output of production of gardening is analysed.*

Література.

1. Ковальова О.В. Координація самоврядування в агропродовольчій сфері: організаційний аспект / О.В. Ковальова // Вісник Хмельницького національного університету. Сер. «Економічні науки». – Хмельницьк, 2009. – Т. 2. – 200 с.
2. Фурс И. Н. Конкурентоспособность продовольственных товаров: учеб. пособ. / И. Н. Фурс. – Минск: УП «ИВЦ Минфина», 2004. – 346 с.

УДК 657.47

*Костякова А.А.
старший викладач кафедра аналізу та контролінгу
Таврійський ДАТУ*

ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ВТРАТ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА: СУТНІСТЬ, КЛАСИФІКАЦІЯ, ВИДИ

***Анотація.** Визначено економічну суть втрат виробництва та їх зростаючу роль визнання в виробничих процесах вироцуння продукції рослинництва. Розкрито проблемні питання визначення та класифікації втрат виробництва в процесі управління ними.*

***Ключові слова:** рослинництво, витрати виробництва, втрати виробництва.*

Постановка проблеми. Протягом тривалого часу людство застосовує таке поняття, як «втрата», що, з одного боку, інтерпретує це з необхідністю визначення вартісного та кількісного виміру втрати та, з іншого боку, - вимо-

гою підприємства відшкодувати завдану шкоду, та відповідно виявлення винних осіб її виникнення в процесі виробництва. Тому виникає інтерес до сутності втрат й методики їх визначення у різних фахівців, який знаходить своє висвітлення у економічній літературі. Однак поняття «втрата» кожен автор розуміє і викладає по-своєму, а звідси, наявні різні підходи до відшкодування заподіяних втрат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Даному питанню присвячено багато праць таких вчених як Зінов'єва Ф.В., Кірейцева Г.Г., Куценко І.М., Скрипник М.І., Сук П.Л., Ярмоленко В.П., однак і досі ряд питань залишається невирішеним, зокрема з боку обліку та управління.

Метою статті є визначення сутності втрат виробництва задля виявлення їх ролі та впливу на процес управління.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку сільського господарства гостро постає питання щодо розмежування понять «витрати» та «втрати» при виробництві продукції рослинництва та їх відображення в обліку.

Термін «втрати» має декілька значень, зокрема: втрати – нестачі від псування цінностей; втрати – розкрадання цінностей; втрати – природний убуток, тобто збитки, яких зазнала особа зі знищенням або пошкодженням речі [4, с. 28 - 29].

Згідно Методичних рекомендацій № 132 втратами в обліку є непродуктивні витрати, що сталися в процесі виробничої діяльності, зокрема тваринництві (втрати від падежу молодняку та дорослої худоби на відгодівлі тощо), але за винятком втрат, що сталися внаслідок стихійного лиха чи що підлягають відшкодуванню винними особами тощо [3]. На цю статтю відноситься також брак у виробництві, яким вважають продукцію, роботи, послуги, які не відповідають за своєю якістю або технологічними умовами державним стандартам і можуть бути використані тільки після додаткових витрат на його виправлення [3].

Порівнюючи непродуктивні витрати (втрати) з браком у виробництві,

слід зазначити, що вирощування продукції рослинництва це циклічний виробничий процес, який зупинити (з метою виправлення браку) для технічного переоснащення, ресурсного забезпечення або ж кадрової заміни не можливо, повернути втрачену стадію розвитку рослини безрезультатно, тобто брак такого виробництва практично ніколи не може бути виправним, тому, на нашу думку, непродуктивні витрати (втрати) в рослинництві доцільно ототожнювати із невиправним (остаточним) браком виробництва.

Тобто, непродуктивні витрати (втрати в обліку) – це виробничі втрати на протязі виробничого процесу, що виникають через недосконалість організації виробництва та недотримання технології вирощування продукції рослинництва (повна або часткова втрата насіння та посівів, внаслідок використання старої техніки та неякісної підготовки ґрунту, недобір врожаю, зниження якості продукції, біологічні втрати продукції), тобто витрати, здійснення яких не дозволяє отримати запланований кількісний обсяг виробництва продукції відповідної якості та вимагає визначення розміру відшкодування за рахунок винних осіб (центрів відповідальності) [2, с.149].

В свою чергу, непродуктивні витрати (втрати) доцільно розмежовувати з надзвичайними витратами (непередбачуваними втратами), зокрема виробничими втратами на протязі виробничого процесу, що виникають від надзвичайних (непередбачених) подій (стихійні лиха, техногенні аварії тощо) та призводять до недобору продукції й які потрібно понести на ліквідацію наслідків стихійного лиха та інших подій. Непередбачувані втрати відшкодовуються за рахунок інших джерел або не відшкодовуються зовсім.

На думку групи вчених «втрати» трактуються як втрати від господарської діяльності, виражені в грошовій або натуральній формі, тобто це така категорія, що виражає якість і результативність господарської діяльності, і знаходиться у функціональному зв'язку з економічною ефективністю виробництва [1, с.3], тобто співставлення витрачених ресурсів з отриманим продуктом, що втілює в собі собівартість даних ресурсів.

Так, в процесі сільськогосподарської діяльності суб'єктів господарю-

вання під впливом біологічних, матеріальних, технічних, трудових факторів здійснюються витрати виробництва у рослинництві та паралельно виникають непродуктивні витрати (втрати).

Наприклад, за останні роки в сільському господарстві спостерігається порушення відтворення родючості ґрунту: недостатні норми внесення мінеральних добрив; зменшення доз внесення органічних добрив; не дотримуються системи сівообігу; низька якість обробки землі; непоповнюваний винос поживних речовин ґрунту. Відбувається знецінення людського капіталу, різко падає трудова мотивація. Практично не здійснюється відтворення основних засобів, а саме машинно-тракторного парку, що впливає на відтворення родючості ґрунту та сукупного суспільного продукту, зменшення виробництва товарної продукції. Все це спричиняє до поступового виникнення непродуктивних витрат (втрат) виробництва.

Таблиця 1

Втрати виробництва продукції рослинництва та причини їх виникнення

Види втрат	Причини виникнення втрат
<i>Непродуктивні втрати</i>	
Організаційні	Несвоєчасний початок збиральних робіт; невідповідне обслуговування збиральних агрегатів, що впливає на тривалі простой; неправильний вибір технології та системи машин відносно заданих конкретних умов; нераціональна розбивка полів на загони; погано організований контроль за якістю робіт
Технічні	Незадовільна конструкція робочих органів збиральної техніки; слабка її підготовка
Агротехнічні	Недотримання агротехнічних вимог щодо основних операцій з обробітку ґрунту; загушений або проріджений посів; засміченість; зайва насиченість ґрунту азотними добривами, яка викликає полягання посівів; поганий догляд за посівами; неправильно вибрана висота зрізу; недомолот та не витряс зерна при неякісній роботі комбайна
Технологічні	Відсутність поточності у зборі врожаю; нераціональні способи збору врожаю; зайві зупинки агрегатів
Біологічні	Нестійкість до полягання та осипання сортів культур; важкообмолочуємість та легкоушкодженість при обмолоті
Професійні	Втрати врожаю в результаті недосвідченості водіїв збиральних агрегатів, особливо в оптимальні режими роботи та регулювання робочих органів
Якісні	Втрати продукції внаслідок недотримання вимог її зберігання
<i>Надзвичайні втрати</i>	
Непередбачувані	Стихійні лиха; крадіжка та порча зерна гризунами та птицями, пошкодження шкідниками та хворобами; техногенні події

Найбільш широкий спектр виникнення втрат у виробництві відбувається на стадії виробництва продукції рослинництва: організаційні втрати (недотримання технології виробництва, затримання термінів збору врожаю); технічні (слабка підготовка збиральної техніки); біологічні (зниження якості продукції), надзвичайні (стихійні лиха, техногенні події) тощо. На даній стадії спостерігається найбільша втрата ТМЦ: до 25 % агрохімікатів і добрив, до 5-7 % посівного та посадкового матеріалу, до 3-7 % пально-мастильних матеріалів, до 20 % готової і до 45 % валової продукції [1, с.8]. Причини виникнення перерахованих втрат представлені в таблиці 1 [1, с.82; 5, с.42-43].

Отже, як бачимо, виникнення втрат у виробництві продукції рослинництва пов'язане, як із навмисним втручанням у виробництво, так і із непередбаченими та незалежними від виробника обставинами. Тобто втрати, як і виробничі витрати, також потребують виміру та реєстрації в обліку з метою їх запобігання в майбутньому.

Таким чином, втрати виробництва продукції рослинництва – втрати використаних ресурсів або зменшення активу за умов недотримання технологічних, організаційних, агротехнічних, біологічних та непередбачених виробництвом вимог.

Висновки. З метою поліпшення інформаційного забезпечення контролю витрат, їх аналізу та управління ними, матеріальні та трудові витрати в рослинництві доцільно співставляти з обсягами втрат продукції рослинництва в розрізі структурних одиниць. Це значно підвищить рівень відповідальності та контролю трудових колективів за такими втратами, а також забезпечить можливість визначати вплив непродуктивних витрат на собівартість продукції (економію, перевитрату) та дозволить знайти управлінські рішення щодо скорочення цих витрат.

В результаті дослідження доведено необхідність визначення поняття «втрат виробництва продукції рослинництва», що дозволить на практиці забезпечити реалізацію в обліку принципів обачності та повного висвітлення фактичних наслідків операцій та подій, що можуть впливати на управлінські рішення.

Аннотація. *Определена экономическая суть потерь производства и их возрастающая роль признания в производственных процессах выращивания продукции растениеводства. Раскрыты проблемные вопросы определения и классификации потерь производства в процессе управления ими.*

Ключевые слова: *растениеводство, затраты производства, потери производства.*

Summary *The economic essence of losses of manufacture and their increasing role of a recognition in productions of cultivation of production of plant growing is defined. It is opened problem questions of definition, classification of losses of manufacture in managerial process by them.*

Key words: *plant growing, expenses of manufacture, manufacture loss.*

Література.

1. Зиновьев Ф.В. Методика оценки потерь в сфере агропромышленного комплекса / Ф.В. Зиновьев, И.Н. Куценко, В.Н. Шевченко: – Симферополь: Таврия, 1999. – 190 с.
2. Костякова А.А. Облік і групування витрат за статтями в галузі рослинництва / А.А. Костякова // Облік і фінанси АПК. – 2008. – № 4. – С. 147-150
3. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс]: наказ Міністерства аграрної політики України від 18 травня 2001 р. № 132. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc>
4. Сук П. Облік нестач і втрат від псування цінностей / П.Л. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2009. – № 5 (230). – С. 28 - 44.
5. Ярмоленко В.П. Об учете производственных потерь/ В.П. Ярмоленко// Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 1993. – № 9. – С.42-43

УДК 631.14

Колишкіна Н.І.
к.е.н., доцент,
Таврійський ДАТУ

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Анотація. *В статті розглядається питання удосконалення спеціалізації, як одного із заходів державного регулювання розвитку спеціалізації сільськогосподарського виробництва.*